

Sluttrapport *Hør Her!*

Prosjektnummer 2010/3/0086

Ill. Eldbjørg Riibe

Forord

Prosjektet *Hør Her!* har i hovedsak vært gjennomført i løpet av 2011 – med endelig slutføring påfølgende år. Rapporten beskriver hvordan arbeidet fram til ferdigstilling av prosjektet har forløpt.

Det er tatt sikte på å utarbeide en håndbok som skal fungere som en oppslagsbok hvor brukere og pårørende finner informasjon om høreapparat og hørselstekniske hjelpemidler som er tilpasset den enkelte bruker. Boken gir nødvendigvis ikke svar på alle problemstillinger, men henviser til de instanser det kan være hensiktsmessig å henvende seg til for å få ytterligere informasjon eller bistand. Det er lagt vekt på at boken har et lettfattelig innhold, et praktisk format og at den er brukervennlig for så vel brukere som for deres pårørende. Boken skal også kunne benyttes av helse- og pleiepersonell som møter hørselshemmede i sitt arbeide og bistår disse med bruk og stell av høreapparater og hørselsteknisk utstyr.

Mange gode krefter har bidratt i arbeidet med å lage boken *Hør Her!* Prosjektet har vært forankret til Lovisenberg Diakonale Sykehus med klinikksjef Lars Vasli som prosjektansvarlig og audiograf/audiopedagog Jorunn Solheim som prosjektleder. Prosjektets referansegruppe har vist stort engasjement og kommet med mange nyttige innspill. I den anledning takkes sykepleier Judiana Edward (hjemmetjenesten, bydel Grünerløkka), hjelpepleier Trine Kristoffersen (Vålerenga bo- og servicesenter), audiopedagog Karina McGlade-Grando (Rådgivningskontoret for hørselshemmede), overlege Gerd Torbjørg Åmdal (Etat for helsetjenester, Bergen Kommune) og audiograf Hildegun Andersen (Lovisenberg Diakonale Sykehus) for et morsomt og lærerikt samarbeid. En stor takk går også til de mange helsearbeidere i bo- og servicesentrene som har besvart våre spørreskjema. Vår takk går også til audiografer og audiopedagoger som har gått gjennom pilotutgaven av boken og gitt gode og konstruktive tilbakemeldinger.

En stor takk til Stiftelsen Helse og Rehabilitering for økonomisk støtte til å gjennomføre dette prosjektet. Fagsjef prosjekt Steinar Birkeland ved Hørselshemmedes Landforbund (søkerorganisasjon) har vært til stede med god oppfølging underveis. Vi håper boken vil dekke et behov, og kan bidra til øke nytten og gleden av høreapparat og hørselstekniske hjelpemidler for riktig mange.

Oslo, juni 2012

Jorunn Solheim
Prosjektleder

Sammendrag

Prosjektet har sin bakgrunn i kunnskap om at en betydelig andel av høreapparater som tilpasses, ikke brukes. Problemet gjelder også hørselsteknisk utstyr som av ulike grunner ikke nyttiggjøres. Det er først og fremst den enkelte hørselshemmede som rammes når høreapparat og hørselstekniske hjelpemidler ikke fungerer, men også pårørende og sosiale omgivelser vil berøres når en person ikke hører. Årsakene til at høreapparater ikke tas i bruk, eller legges bort etter en stund, er sammensatte, men studier har vist at mange av problemene kunne latt seg løse ved relativt små justeringer og enkle grep.

Det kan være vanskelig for den enkelte bruker å ha oversikt over mengden av informasjon som knytter seg til bruk av høreapparat og hjelpemidler. Likeså å huske opplysninger som angår hjelpemiddelets fabrikat, tilleggsutstyr, utleveringssted og -dato samt sentrale kontaktpersoner. Mange høreapparatbrukere vil være avhengig av hjelp og støtte fra pårørende og pleiepersonell for å kunne nyttiggjøre seg sine apparater og hjelpemidler. Av den grunn bør informasjonen også være lett tilgjengelige for de som skal bistå den enkelte bruker.

Formålet med prosjektet har vært å lage en håndbok som gir informasjon om høreapparat, hørselsteknisk tilleggsutstyr og hjelpemidler, viktige kontakter og andre nyttige opplysninger som brukere av høreapparat og hørselsteknisk utstyr bør ha kunnskap om og enkel tilgang til. Hensynet til oversiktighet, brukervennlighet og et enkelt format har vært en overordnet målsetting.

Utformingen av håndboken er gjort på basis av en omfattende kartlegging av tilgjengelig informasjonsmaterieell, en spørreundersøkelse foretatt ved syv bo- og servicesentre (alders- og sykehjem) i Oslo og Bergen Kommune samt ved hjemmetjenesten ved en bydel i Oslo kommune, og ved innhenting av erfaringer fra fagmiljøet. Ikke minst har referansegruppen vært viktige bidragsytere i arbeidet med utformingen av boken.

Innholdsfortegnelse

Kapittel		Side
	Forord	
	Sammendrag	
1	Bakgrunn.....	5
2	Målsetting.....	5
3	Målgruppe.....	5
4	Prosjektgjennomføring/Metode.....	5
4.1.	Kartlegging.....	5
4.1.1.	Kartlegging av informasjonsmateriell.....	5
4.1.2.	Spørreundersøkelse.....	5
4.2.	Utvikling av håndboken.....	6
4.2.1.	Bearbeidelse av informasjonsmateriell.....	6
4.2.2.	Bearbeidelse av spørreskjema.....	6
4.2.3.	Bruk av referansegruppe.....	7
4.2.4.	Faglig ekspertise i lay-out og trykkeprosess.....	7
4.3.	Ferdigstillelse av boken.....	8
4.3.1.	Pilotutgaven.....	8
4.3.2.	Omarbeiding.....	8
4.3.3.	Presentasjon.....	8
5	Referansegruppen.....	9
5.1.	Referansegruppens sammensetning.....	9
5.2.	Møtevirksomhet.....	9
6	Fremdriftsplan og gjennomføring.....	9
7	Prosjektets nytteverdi.....	10
8	Budsjett og regnskap.....	11

Referanseliste

Vedlegg

1. Bakgrunn

Et betydelig antall nasjonale og internasjonale studier har påvist at mange høreapparat ikke brukes. Det er estimert at mellom 5 % og 40 % av alle høreapparater som tilpasses blir lite eller ingenting brukt(1-4). Dette vil ikke bare kunne representere et problem for den enkelte hørselshemmede, men vil også kunne påvirke sosial samhandlingen og relasjoner til familie og nære omgivelser. I tillegg har ubrukte høreapparater og hørselshjelpemidler et økonomisk aspekt ved at store verdier ligger uvirksomme(5).

Hørselstap er blant de tre mest vanlige helseproblemer blant eldre (6). Mange stiller i en spesielt vanskelig situasjon fordi hørselstapet ofte kommer som en ekstra belastning i tillegg til generelt nedsatt kapasitet og helse(3;7-9). Mange eldre behøver hjelp og støtte fra ektefelle og pårørende for å administrere sine hørselshjelpemidler(10). Andre er avhengige av bistand fra hjemmehjelp eller hjemmesykepleier. Eldre på bo- og servicesentre/ sykehjem er ofte prisgitt at pleiepersonell er oppmerksomme på hørselstap blant sine beboere, og er i stand til å bistå dem med høreapparater og hørselstekniske hjelpemidler(11-15). Flere prosjekter har avdekket at mange beboere i alders- og sykehjem har høreapparater som ikke fungerte tilfredsstillende eller ikke er i bruk. Studiene har også vist at årsaksforklaringene ville være relativt raske og enkle å løse – også av ufaglærte(16).

Tall viser at det i 2007 var 41.000 plasser i institusjon for eldre og funksjonshemmede her i landet (Statistisk Sentralbyrå). Nærmere 143 000 mottar kommunale hjemmebaserte helsetjenester på grunn av svekket helse (ibid). Erfaringer har vist at pleiepersonell har lite kunnskap om høreapparater og andre hørselstekniske hjelpemidler, og således i liten grad er i stand til å følge opp bruken av disse. Med tanke på at den eldste del av befolkningen er raskt økende, og mange av disse vil være avhengige av bistand, tiltak og pleie, så er det viktig at rehabiliteringstilbudet tilpasses den enkelte bruker ut fra fysisk og mental kapasitet, rehabiliteringsbehov og livssituasjon.

I prosjektet er det tatt utgangspunkt i at en stor andel av dagens og fremtidens høreapparatbrukere og mottakere av hørselstekniske hjelpemidler vil ha behov for individuelt tilrettelagt og lett tilgjengelig informasjon om mottatte hjelpemidler. Informasjonen skal også være tilgjengelig for personer som vil følge opp og bistå i rehabiliteringsprosessen.

2. Målsetting

Målsetting har vært å utforme en individuelt tilpasset håndbok som skal gi opplysninger om høreapparat, hørselstekniske hjelpemidler, forsikring, hvor og når høreapparat eller hjelpemidler er tildelt, navn på kontaktpersoner etc. Den skal kunne tilpasses enkeltindividers utgangspunkt, evner og behov. Boken skal på en enkel og kortfattet måte kunne gi ufaglærte innsikt i hvordan tildelte høreapparat og/eller hørselstekniske hjelpemidler fungerer slik at vedlikehold og enkel feilsøking skal kunne utføres av nærpersoner. Den skal klargjøre ansvarsforhold vedrørende oppfølging av høreapparat og hjelpemidler, og legge til rette for at den enkelte høreapparatbruker i størst mulig grad får utnyttet egne ressurser.

Det er tatt sikte på at håndboken skal foreligge i følgende formater; i ferdig trykket papirutgave, som nedlastbar pdf.fil samt en redigerbar versjon som kan benyttes av fagfolk innen hørselsrehabiliteringsfeltet.

Samtlige hørselssentraler, hjelpemiddelsentraler og rådgivningskontorer for hørselshemmede i landet vil få tilsendt boken når den kommer i ferdig trykket opplag. Boken skal gjøres kjent via ulike faggruppers publiseringskanaler; som interne nettsider, fagblader o.a. Håndboken skal kunne lastes ned som pdf. fil fra alle landets hørselssentraler og hjelpemiddelsentraler, rådgivningskontor for hørselshemmede og andre relevante instanser.

3. Målgruppe

Målgruppen har i første rekke vært personer som er i behov av støtte og oppfølging for å sikre bruk av tildelte høreapparat og/eller hørselstekniske hjelpemidler. Det være seg personer boende i eget hjem, omsorgsbolig, alders og sykehjem eller i institusjon. De kan etter egen eller andres vurdering ha behov for at pårørende, pleiepersonell eller omsorgspersoner får innsikt i forhold som knytter seg til hørsel, høreapparat og rehabiliteringsprosessen forøvrig.

4. Prosjektgjennomføring/Metode

4.1. Kartlegging

4.1.1. Kartlegging av informasjonsmateriell.

Det ble gjort en omfattende undersøkelse over hva som i dag er tilgjengelig av norskspråklig informasjonsmateriell. Hørselssentraler ble kontaktet og forespurt om hva de benyttet av brosjyrer og annet veiledningsmateriell. Dette ble samlet inn. I tillegg ble det søkt via internett etter skandinavisk og engelskspråklig informasjonsmateriell vedrørende høreapparater og hørselsteknisk utstyr.

4.1.2. Spørreundersøkelse

Våren 2011 ble det laget en spørreundersøkelse hvor formålet var å kartlegge kunnskapsnivået og motivasjon for informasjon om hørsel og hørselstekniske hjelpemidler blant ansatte i bo- og servicesentra og i hjemmetjenesten. Det ble søkt om formell godkjenning til å gjennomføre en slik undersøkelse hos direktøren for Aldring og Kultur i Oslo. Tilsvarende forespørsel ble rettet til Alders- og Sykehjemsetaten i Bergen Kommune. Klarsignal ble gitt fra begge instanser.

I arbeidet med ferdigstillelse av spørreskjema ble det gjennomført en pilotundersøkelse ved Ullerud Sykehjem i Drøbak, Frogn. Det var stor oppslutning og interesse rundt tema og spørsmålsstillinger som spørreundersøkelsen berørte. En del suppleringer og omarbeidelser ble foretatt i etterkant av pilotundersøkelsen.

På grunnlag av et ferdig utarbeidet spørreskjema ble statistiker kontaktet for å anslå behovet for tilstrekkelig antall informanter. Anbefalt antall var ≥ 150 informanter.

Det ble gjennomført en spørreundersøkelse ved fem bo-og servicesentre (sykehjem) i Oslo Kommune, to i Bergen samt ved hjemmetjenesten i en bydel i Oslo Kommune. Daglig leder ved alle sentre og ved hjemmetjenesten ble kontaktet og informert om undersøkelsens formål. Spørreskjema ble både sendt pr.mail og pr.post. Avdelingsleder hadde ansvaret for å distribuere og samle inn spørreskjema. Spørreundersøkelsen ble foretatt på samme dato ved samtlige steder for å sikre et tilfeldig utvalg. Samtlige ansatte på jobb den aktuelle dagen bedt om å besvare spørreskjema – dette uansett stillingsprosent eller yrkesfaglig bakgrunn. Skjemaene ble hentet av prosjektleder ved personlig frammøte eller sendt pr. post (Bergen).

4.2. Utviklingen av håndboken

4.2.1. Bearbeiding av informasjonsmaterieil

Vi fant i vår kartlegging og søk via internett at tilgjengelig informasjonsmaterieil i hovedsak er knyttet opp mot bruk og stell av høreapparater og er svært generelle i sin utforming. Det er høreapparatindustrien som står bak hovedtyngden av materiellet. Materialet var et godt utgangspunkt med tanke på informasjon som bør inngå i en håndbok.

4.2.2. Bearbeiding av data fra spørreskjema

For avlesing av spørreskjemaene ble det benyttet et program for elektronisk avlesning, utarbeidet av dr.Einar Amlie ved Lovisenberg Diakonale Sykehus. Dette var både et ressurs- og tidsbesparende verktøy. Kontroller ble gjennomført ved at skjema ble trukket ut for manuell avlesning.

Spørreskjema var delt opp i følgende seksjoner;

- Personlige opplysninger (kjønn, alder, utdanning, stillingsprosent etc)
- Arbeidssted og arbeidsoppgaver (mottatt opplæring, ansvarsforhold)
- Høreapparat og hørselstekniske hjelpemidler (kunnskapsnivå vedrørende behandling og bruk av høreapparat og hørselstekniske hjelpemidler)
- Ørepropper og voksproblematikk (kunnskapsnivå vedrørende ørepropper og voksproblematikk)
- Informasjon (Subjektiv vurdering av behovet for mer kunnskap, opplæring etc)

Tilbakemeldingene fra spørreundersøkelsen var konstruktive og nyttige for det videre arbeidet. Fritekstfeltet i spørreskjema utgjorde et nyttig supplement utover de svar spørreundersøkelsen ga. Over halvparten av informantene hadde benyttet anledningen til å skrive kommentarer, personlige erfaringer, råd og ønsker vedrørende utforming av håndboken

Noen funn fra spørreundersøkelsen (N=220)

(Alternativer: Helt enig, litt enig, både/og, litt uenig, helt uenig)

	Helt/litt enig (%)
• Jeg har mottatt opplæring/undervisning i bruk og stell av høreapparat (h.a.).....	22
• Mange beboere må ha hjelp for å kunne bruke sine h.a./hj.m.....	78
• Min erfaring er at beboere blir sosial isolerte på grunn av hørselstap.....	75
• Flere beboere ville sannsynligvis ha nytte av h.a.....	74
• H.a./hj.m. blir lagt bort fordi beboere ikke mestrer bruk.....	50
• Jeg vet omtrent brukstid på et h.a.-batteri.....	29
• Mitt inntrykk er at beboere er fornøyd med sine h.a.....	33
• Jeg behøver mer informasjon om rengjøring og vedlikehold av h.a.....	93
• Jeg trenger informasjon om fagpersoner.....	85

Et lite utvalg av kommentarer;

- Jeg savner bruksanvisning med bilder
- Her på avdelingen kommer pasientene rett fra hjemmet med apparatene de sikkert har hatt lenge, og som ingen husker når de fikk
- Mange eldre klarer ikke å rengjøre/vedlikeholde høreapparatene fordi de blir for små
- Vi har for lite kunnskap. Dette tror jeg fører til at man vegrer seg for å involvere seg, både når det gjelder kartlegging av hørselstap og behovet for høreapparater og hørselstekniske hjelpemidler
- Det er behov for en hørselskontakt

4.2.3. Bruk av referansegruppe (se punkt 5)

Den kunnskap og det erfaringsgrunnlaget referansegruppen samlet sett representerte var av stor betydning for utformingen av boken. Det enkelte medlem i referansegruppen har daglig kontakt med eldre hørselshemmede gjennom sitt arbeid, og kunne således trekke egne erfaringer inn i arbeidet. Referansegruppens sammensetning og ulike ståsted innenfor rehabiliterings- og behandlingsapparat ga mange perspektiver i arbeidet med å utforme en håndbok som skal kunne nyttiggjøres av flere faggrupper. Referansegruppen var aktiv i alle ledd av planleggingen. Både når det gjaldt innhold, utforming, valg av papirtype, format, lay-out, skrifttyper etc.

4.2.4. Bruk av faglig ekspertise i layout- og trykkeprosessen

I arbeidet med å utforme et ferdig produkt hadde vi behov for faglig ekspertise i deler av arbeidet.

- **Lay-out.** Vi hadde behov for ekspertise som kunne bistå oss med å få en god og hensiktsmessig lay-out av boken. Lina Raknes har erfaringer fra flere bokprosjekter og har også hyppig oppdrag innenfor dagspressen. Hun har tidligere samarbeidet med illustratør Riibe.
- **Illustrasjoner.** Vi ønsket Eldbjørg Riibe som illustratør fordi vi mente hun hadde en ”strek” som vi ønsket for boken. Hun var imidlertid svært opptatt under en lengre tid av prosjektperioden. Ettersom vi gjerne ønsket oss hennes bidrag, innstilte vi oss på at prosjektet ville bli noe forsinket. Beskjed ble gitt Hørselshemmedes Landsforbund

som søkerorganisasjon. Omtrent 3-4 mnd.etter at vi hadde hatt første møte med Riibe var tegningene ferdige. Underveis hadde vi hatt flere møter hvor idèer og utkast ble drøftet. Vi hadde bestilt og fått ni tegninger som vi nå hadde til rådighet.

- **Trykking/Produksjon** I forbindelse med at boken skulle trykkes opp ble en rekke trykkerier kontaktet. Flere møter ble avholdt med potensielle aktører hvor våre ønsker med hensyn til format, papirkvalitet, plastlommer, innbinding osv. ble presentert og diskutert. Vi endte opp med tre skriftlige tilbud som kunne møte våre krav og ønsker. Trykkeribedriften Borg ble foretrukket ut fra løsningene som ble presentert og prismessige hensyn.

4.3. Ferdigstillelse av håndboken

4.3.1. Pilotutgaven

Det ble trykket en pilotutgave av boken i et opplag av 100 eksemplarer. Bøkene ble distribuert til hørselssentraler, privatpraktiserende audiografer og øre-nese-hals klinikker samt en rekke fagpersoner innenfor hørselsfaget. Sammen med bøkene mottok det enkelte sted et skjema med 20 spørsmål hvor vi ønsket tilbakemelding på brukervennlighet, tidsbruk for utfylling, mottakelse fra pasient og pårørende, forbedringspotensial etc.

4.3.2. Omarbeiding

På grunnlag av tilbakemeldingene fra audiografer, audiopedagoger, syns- og hørselskonsulent og en rekke andre fagpersoner, så ble justeringer og endringer foretatt. Dette innebar at noen tegninger måtte endres og at det ble foretatt suppleringer av innholdet. Mange eldre har i tillegg til et hørselstap, også vansker med synet, og det ble derfor også tatt hensyn til valg av skrift- og papirtype. Endelig opptrykk av boken ble utsatt til august d.å. på grunn av at ansvarlig for omarbeiding av lay-out og trykkeriet hadde ferieavvikling.

4.3.3. Presentasjon

Boken er presentert ved alle bo- og servicesentre som deltok i spørreundersøkelsen i forbindelse med kurs for ansatte (se punkt 7.0.). En rekke Hørselssentraler, offentlige og private virksomheter er også kjent med boken gjennom å ha deltatt i pilotundersøkelsen. På et møte ved Lovisenberg Diakonale Sykehus i juni d.å. ble boken presentert for statssekretærer ved Arbeidsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Det er pr. i dag gjort avtaler om intervjuer i fagtidsskrifter innenfor Audiologi og Geriatri. Referansegruppens medlemmer vil presentere boken i deres respektive fagmiljø.

Det tas sikte på å publisere funn fra spørreundersøkelsen i norske fagtidsskrifter.

Når ferdig utgave av boken foreligger, vil et antall eksemplarer bli sendt til alle landets Hørselssentraler og til privatpraktiserende aktører innenfor fagfeltet. Samtlige steder vil få tilsendt informasjon når det er fastsatt hvordan videre bestilling og distribusjon vil bli organisert.

5.0. Referansegruppen

5.1. Referansegruppens sammensetning

Samtlige i referansegruppen var allerede forespurt ved innsendelse av søknaden til ExtraStiftelsen Helse og Rehabilitering, og det ble ikke foretatt endringer i denne sammensetningen. Referansegruppen besto av:

- Audiograf Hildegun Andresen, Hørselssentralen
Lovisenberg Diakonale Sykehus
- Sykepleier Judiana Edward, Hjemmetjenesten
Bydel Grünerløkka, Oslo
- Hjelpepleier Trine Kristoffersen
Vålerenga Bo og servicesenter, Oslo
- Audiopedagog Karina McGlade-Grando
Rådgivningskontoret for hørselshemmede, Oslo
- Sykehjemsoverlege Gerd Torbjørg Åmdal
Administrasjon – Etat for helsetjenester, Bergen Kommune

5.2. Møtevirksomhet

Det ble avholdt til sammen åtte møter i referansegruppen i løpet av prosjektiden. Agenda for alle møtene ble sendt ut i forkant av møtene. Referat fra møtene ble sendt ut i etterkant. Slik ble alle forberedt til møtene og holdt seg oppdatert i forhold til framdrift. E-post og telefon ble benyttet i mellomperioder, og spesielt under utarbeidelsen av spørreskjema.

6.0. Fremdriftsplan og gjennomføring

Prosjektet fulgte tidsplanen fram til høsten 2011.

Opprinnelig tidsplan:

Januar- mars 2011	Utforming av spørreskjema rettet mot ansatte på pleie- og sykehjem Kartlegging av tilgjengelig informasjonsmateriell på området. Kartlegge praksis for oppfølging av personer med særlige behov.
April – juni 2011	Gjennomføring av spørreundersøkelse ved fem sykehjem i Oslo og to i Bergen. Evaluering av spørreskjema Oppstart på utforming av håndboken
August- oktober 2011	1.utkast til vurdering Innhente tilbakemeldinger på innhold, utforming og brukervennlighet.

Forskjøvet tidsplan:

November 2011- februar 2012

Planleggingsarbeid i samarbeide med:

- illustratør
- ansvarlig for lay-out
- trykkeri

Mars – april 2012

Planlegging av undervisningstilbud for ansatte ved alders- og sykehjem. Utsending av tilbud.

Mai 2012

Distribusjon av pilotutgave

Gjennomføring av undervisning ved alders- og sykehjem

Aug 2012

Håndboken trykket i endelig utgave. Promotering av håndboken.

7.0. Undervisning på Bo- og servicesentre (sykehjem)

Deltakere i spørreundersøkelsen ble tilbudt en informasjonsdag for sin deltakelse i spørreundersøkelsen. Det ble gitt tilbud om to ulike kursalternativer. Første alternativ var et plenumsforedrag og det andre var lagt opp som gruppeundervisning (Vedlegg 1).

I løpet av våren 2012 ble kursopplegget planlagt, presentert for ledelsen ved de respektive alders- og sykehjem og gjennomført ved de aktuelle steder.

Resultater fra spørreundersøkelsen ble presentert. Det ble utarbeidet en statistisk oversikt som viste hvordan ansatte fra det enkelte bo- og servicesenters hadde svart på spørsmålene sett i forhold til totalmaterialet. Videre ble det holdt foredrag om hørselstap og konsekvenser av dette. Høreapparater, propper, tilleggsutstyr m.m. ble demonstrert. Ved enkelte steder fikk deltakerne prøve lytteutstyr.

Det ble gitt en gjennomgang av hva et sykehjem bør ha av hørselsteknisk utstyr og forbruksartikler som vil gjøre dem bedre i stand til å bistå sine beboere med høreapparater. Alle fikk utdelt ”blåseballong” og batterimåler for bruk på avdelingene.

8.0. Prosjektets nytteverdi

Det store antallet høreapparater som i dag ikke brukes er i seg selv en indikasjon på at tiltak bør iverksettes for om mulig redusere omfanget av denne uheldige utviklingen. Med en stadig eldre befolkning vil behovet for høreapparater og hørselstekniske hjelpemidler øke tilsvarende.

Vi vet at mange apparater og mye utstyr ikke brukes fordi den enkelte mottaker av hjelpemidlene ikke er godt nok kjent med dette, har glemt funksjoner og programmer, ikke vet hvor man henvender seg når vansker oppstår eller på grunn av svekket fysisk og/eller mental helse ikke lenger mestrer bruk. I de tilfeller hvor klienten selv ikke er i stand til å følge opp bruk og stell av høreapparat og hørselstekniske hjelpemidler, så vil det være viktig at

familie, pårørende eller helsepersonell har mulighet for å tilegne seg den nødvendige kunnskap.

Håndboken *Hør Her!* samler viktige opplysninger som knytter seg til høreapparat og hørselstekniske hjelpemidler. Bokens format, utforming og innhold er gjort enkelt for å kunne gi en rask oversikt over vesentlige funksjoner, bruksdata og mulige feilkilder knyttet til hjelpemiddelet. Den vil også gi tilstrekkelig informasjon om fagpersoner og instanser som kan bistå videre.

Vi ønsker først og fremst at boken skal være til hjelp for mottaker av høreapparater og hørselstekniske hjelpemidler. Sekundært at den bidrar til å øke kompetansen, interessen og oppmerksomheten rundt mennesker med hørselstap. Vi håper at de som bor sammen med, jobber med eller på annen måte er i kontakt med hørselshemmede med behov for hjelp, støtte og oppfølging av sine høreapparater eller hjelpemidler, i større grad blir i stand til å yte sådan bistand.

9.0. Budsjett og regnskap

Budsjettet er beskrevet i søknaden. Regnskapet vil sendes ExtraStiftelsen Helse og Rehabilitering etter at revisjon av dette er foretatt innen utgang av inneværende år.

Reference List

- (1) Chia EM, Mitchell P, Rochtchina E, Foran S, Golding M, Wang JJ. Association between vision and hearing impairments and their combined effects on quality of life. *Arch Ophthalmol* 2006 Oct;124(10):1465-70.
- (2) Hindhede AL. *Audiological rehabilitation in sociological perspectives*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet; 2011.
- (3) Lupsakko TA, Kautiainen HJ, Sulkava R. The non-use of hearing aids in people aged 75 years and over in the city of Kuopio in Finland. *Eur Arch Otorhinolaryngol* 2005 Mar;262(3):165-9.
- (4) Parving A, Philip B. Use and benefit of hearing aids in the tenth decade--and beyond. *Audiology* 1991;30(2):61-9.
- (5) Falkenberg E-S, Antonsen K. *Styrking av tilbudet til høreapparatbrukere i Oslo - sluttrapport. (Strengthening the offers to individuals wearing hearing aids in Oslo - final report)*. Norwegian Ministry of Health and Social Affairs/Ullevål Hospital; 1997.
- (6) Davis AC. *Epidemiology of hearing disorder*. In A.G.Kerr (ed), *Scott Brown's Otolaryngology*. 2-3/1-2/3/38. 1997. Boston: Butterworth-Heinemann.
- (7) Eklund K, Dahlin-Ivanoff S. Low vision, ADL and hearing assistive device use among older persons with visual impairments. *Disabil Rehabil Assist Technol* 2007 Nov;2(6):326-34.
- (8) Grue EV, Kirkevold M, Hysten AR. Prevalence of vision, hearing, and combined vision and hearing impairments in patients with hip fractures. 2009. *Journal of Clinical Nursing*, Blackwell Publishing Ltd.
- (9) Yamada M, Nishiwaki Y, Michikawa T, Takebayashi T. Impact of hearing difficulty on dependence in activities of daily living (ADL) and mortality: a 3-year cohort study of community-dwelling Japanese older adults. *Arch Gerontol Geriatr* 2011 May;52(3):245-9.
- (10) Gianopoulos I, Stephens D, Davis A. Follow up of people fitted with hearing aids after adult hearing screening: the need for support after fitting. *BMJ* 2002 Aug 31;325(7362):471.
- (11) Keller BK, Morton JL, Thomas VS, Potter JF. The effect of visual and hearing impairments on functional status. *J Am Geriatr Soc* 1999 Nov;47(11):1319-25.
- (12) Stumer J, Hickson L, Worrall L. Hearing impairment, disability and handicap in elderly people living in residential care and in the community. *Disabil Rehabil* 1996 Feb;18(2):76-82.

- (13) *Tsuruoka H, Masuda S, Ukai K, Sakakura Y, Harada T, Majima Y. Hearing impairment and quality of life for the elderly in nursing homes. Auris Nasus Larynx 2001 Jan;28(1):45-54.*
- (14) *Wallhagen MI, Pettengill E. Hearing impairment: significant but underassessed in primary care settings. J Gerontol Nurs 2008 Feb;34(2):36-42.*
- (15) *Yueh B, Shapiro N, MacLean CH, Shekelle PG. Screening and management of adult hearing loss in primary care: scientific review. JAMA 2003 Apr 16;289(15):1976-85.*
- (16) *Lippestad Jr. Regjeringens handlingsplan for funksjonshemmede 1994-1997. Styrking av tilbudet til høreapparatbrukere. 1997. Sintef Unimed, Avdeling for helse, teknologi og brukskvalitet.*

Hør Her!

Informasjon om hørselstap, høreapparat og hørselstekniske hjelpemidler

I arbeidet med å utvikle en individuelt tilpasset håndbok for høreapparatbrukere og mottakere av hørselstekniske hjelpemidler, så ble det i fjor gjennomført en spørreundersøkelse blant ansatte ved utvalgte bo- og servicesentre i Bergen og Oslo. Arbeidet med boken er nå i sin slutfase. Tiden er derfor inne å oppfylle løftet om å tilby undervisning om hørselstap, høreapparat og hørselstekniske hjelpemidler for ansatte på stedene som deltok i undersøkelsen.

Ettersom opplæring, undervisning og kursing av ansatte praktiseres ulikt på forskjellige arbeidsplasser, og må oppleves hensiktsmessig og gjennomførbart i forhold til den daglige driften, så tilbys to ulike varianter av undervisning. Begge alternativer kan skreddersys slik at de er gjennomførbare innenfor tidsrammen 1-2 timer. Alternativt kan undervisningstiden deles i to – f.eks. delt på to ulike avdelinger. Det forutsettes da at begge undervisningstimene finner sted på samme sted og dag.

Alternativ 1 – Plenumsforedrag

Undervisning og demonstrasjon i møterom/foredragssal (power point)

- Kort introduksjon om Hør Her!-prosjektet
- Spørreundersøkelse. Presentasjon av funn.
- Hørselstap hos eldre

Demonstrasjon

- Høreapparater – alternativer, funksjon og utfordringer
- Ørepropper og tilleggsutstyr.
- Hørselstekniske hjelpemidler – alternativer, funksjon og utfordringer
- Eventuelt. Spørsmål fra salen

Alternativ 2 – Gruppeundervisning

Deltakere deles opp i grupper à 4-6 personer.

- Kort introduksjon om Hør Her!-prosjektet
- Spørreundersøkelse. Presentasjon av funn.

Quis og ”hands-on”-undervisning

- Quis: Hva vet du om hørselstap og høreapparat?
- Høreapparater. Demonstrasjon av modeller. Bruk og stell. Finn fem feil!
- Vedlikehold (bytting av slange, skifting av batteri, rengjøring)
- Hørselstekniske hjelpemidler. Praktisk gjennomgang.
- Hva gjør vi når ”ingenting virker”?
- Eventuelt. Spørsmål.

Ansvarlig for undervisningen vil være audiopedagog Karina McGlade-Grando og audiograf/audiopedagog Jorunn Solheim. Begge med lang erfaring innenfor fagfeltet hørselsrehabilitering. Vi oppfordrer det enkelte bo- og servicesenter til selv å komme med ønskemål for dato og tidspunkt, men må på grunn av andre arbeidsoppgaver, henstille til at mandager prioriteres så langt dette er mulig.

Det vil gis tilbakemeldinger etter hvert som vi mottar ønsker fra dere. Vennligst ta kontakt; jorunn.solheim@lds.no.

Vennlig hilsen

Jorunn Solheim
prosjektleder